

TOPLUMSAL DÜZEN İÇİN HÜMANİZM: ADAM SCHAFF İLE SİMONE WEİL KİYASLAMASI

Humanism for Social Order: Adam Schaff versus Simone Weil

M. Burak Gürbüz*

Geliş Tarihi / Received: 7 Şubat 2025

Kabul Tarihi / Accepted: 3 Mart 2025

Gürbüz, M. Burak. (2025). Toplumsal Düzen İçin Hümanizm: Adam Schaff ile Simone Weil Kıyaslaması. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 87, (Yaz 2024), ss: 29-44

29

Öz

Çalışma iki ayrı felsefeci siyasal düşünürün kendi hümanizm tanımlarından hareketle varacakları toplumsal modeli incelemektedir. Bunlardan ilki Polonyalı Marksist felsefeci Adam Schaff (1913-2006), Marksist düşüncede Marks'ın gençlik eserlerinden hareketle tartışmalı bir kavram olan Marksist hümanizm terimini ortaya atarak 1917 devriminin insanları nasıl yabancılaştırabileceğinden söz etmektedir. Ayrıca Marksizm'de tartışmalı olan birey konusunu da irdelemektedir. İkincisi ise Fransız felsefeci Simone Weil (1909-1943), 34 yıl gibi çok kısa süren hayatı boyunca benimsediği Marksist düşünceden saparak Katolik hümanizmin toplumsal sorunlara çare olacağını savunmuştur. Weil'in böyle düşünmesinin temel nedeni hem modern devlet sisteminin hem de Marksizm'in sosyal sorunlara çare olamadığını görmesinde yatmaktadır. Her iki yazar da her ne kadar Marksizm'in pratik uygulamalarına eleştirel bakıyor olsa da bunu Schaff, modern devlet ve sosyalist devleti sorgulamadan; Weil ise sorgulayarak yapmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Birey, kolektivizm, yoldaşlık, din, hümanizm, yabancılaşma.

* Prof. Dr., Nişantaşı Üniversitesi, İktisat Bölümü, mustafaburak.gurbuz@nisantasi.edu.tr, Orcid Numarası: 0000-0001-8267-7821

Prof. Dr., Nişantaşı University, Department of Economics, mustafaburak.gurbuz@nisantasi.edu.tr, Orcid Number: 0000-0001-8267-7821

Abstract

The study analyses the social model that two different philosophical political thinkers will arrive at based on their definitions of humanism. The first of these, the Polish Marxist philosopher Adam Schaff (1913-2006), introduces the term Marxist humanism, a controversial concept in Marxist thought based on the works of Marx's youth, and talks about how the 1917 Revolution could alienate people. He also analyses the controversial issue of the individual in Marxism. Secondly, the French philosopher Simone Weil (1909-1943), deviating from the Marxist thought she had adopted during her very short life of 34 years, argued that Catholic humanism would be a solution to social problems. The main reason for Weil's thinking lies in the fact that she realised that both the modern state system and Marxism could not solve social problems. Although both authors are critical of the practical applications of Marxism, Schaff does so without questioning the modern state and the socialist state, while Weil does so by questioning them.

Key Words: Individual, collectivism, comradeship, religion, humanism, alienation.

Giriş

Sosyal mücadelelerle geçen 19'ncü yüzyılda kapitalist üretimin kesintilere uğramadan sürdürülebilmesi için sömürülen yoksulların öfkesini dindirmek üzere din ve hümanizme dayalı yaklaşımlar ön plana çıktı. Bu yaklaşımların amacı kapitalist üretim süreçlerini sorgulamaksızın daha adil yeni bir toplum düzeni sağlamaktı. Hristiyan öğretinin yön gösterdiği düşünceler zaman içerisinde yeni korporatif modellerin ortaya çıkmasına yol açacaktı. Kişilerin kendilerine ve çevrelerine yabancılaşmasının sürekli olmasına neden olan bu yaklaşımlar emekçilerin düşünmeden çalışmalarını ve daha fazla otoriteye itaat etmelerini sağlamak için yapılan uygulamalardı. 1789 Fransız burjuva devriminden sonra 1917 Rusya'daki İşçi Devrimi ve sonrasında kurulan Sovyetler Birliği, emeğin sosyalleşmesini sağlarken bireyi ne hale dönüştürdü? Bu sorunun cevaplarını iki yazarda arayacağız. İlki, Polonyalı Marksist felsefeci Adam Schaff (1913-2006), Marksist düşüncede Marks'ın gençlik eserlerinden referansla tartışmalı bir kavram olan Marksist hümanizm terimini ortaya atarak 1917 devriminin insanları nasıl yabancılaştırabileceğinden söz ediyor ve Marksizm'de tartışmalı olan birey konusunu açmış oluyor. İkinci olarak, Fransız felsefeci Simone Weil (1909-1943), 34 yıl gibi çok kısa süren hayatı boyunca benimsediği Marksist düşüncenin çıkmazlarını görmesi sonucu Katolik hümanizmi çare olarak görmeye başlıyor. Weil'in böyle düşünmesinin temel nedeni hem modern devlet sisteminin hem de Marksizm'in sosyal sorunlara çare olamadığını görmesinde yatıyor. Her iki yazar da her ne kadar Marksizm'in pratik uygulamalarına eleştirel bakıyor olsa da bunu Schaff, modern devlet ve sosyalist devleti sorgulamadan; Weil ise sorgulayarak yapıyor.

Böylece, çalışmada Weil'in bir manada Schaff gibi, birey odaklı Marksist hümanizmden yola çıkıp hem 1789 hem de 1917 devrimlerine soğuk bakmasını ve son zamanlarında Katolikliğe meylederek savunduğu Marksist değerleri de terk edip Katolik hümanizme kaymasından bahsedeceğim. Bununla beraber, Weil'in başta savunduğu çoğulcu toplumsal yapıdan sadece ruhani kardeşliği ön plana alan bir hümanizme doğru kayması ile bunun karşısında olan tüm kolektif yapılara karşı kesin tavır almasına değineceğim. Diğer bir deyişle, Weil'in sınıfsal anlamda başından beri bağlı bulunduğu işçi sınıfına ihanet edecek duruma gelmesini göstereceğim. Bütün bunları Adam Schaff'ın Marksist hümanizmiyle Marksist Simone Weil'in hümanizminin zamanla, büyük ölçüde, birbirinden kopup başka yerlere evrilmesinin nedenleri üzerinde durmak için yapacağım. Geleneksel ilişkilere dayalı kardeşlik ile eşitlik üzerine inşa edilen yoldaşlık ve yurttaşlığın zamanla farklı siyasal sonuçlara varmasının nedenlerini tartışacağım.

Adam Schaff'tan Simone Weil'e: İşlevsel Hümanizmden Kutsal Hümanizme

Marks, 1844 *El Yazmalarında* işçinin üretim ilişkileri çerçevesinde yabancılaşmasından söz eder. Emekçinin toplumdan soyutlanmasına neden olan etmenler kapitalist üretim süreçlerini besleyen unsurlardır. Bunlar arasında özel mülkiyet, rekabet, ticaret vs. vardır. Kısacası kapitalist birikim sürecini besleyen unsurlar işçinin kendine ve çevresine yabancılaşmasına neden olacaktır. Aynı şeyi ileride göreceğimiz üzere Schaff da ifade etmiş ve kapitalist üretim ilişkilerini insanlık dışı olarak tariflemiştir. Weil'e geldiğimizde o da işçinin üretim ilişkilerinde yabancılaşmasını bizzat kendi fabrikada çalışma deneyimlerinden hareketle anlatacaktır. Weil'in 1934-35 yılları arası çalıştığı işyerinde *Journal d'Usine* (Fabrika Gazetesi) adıyla tuttuğu notlarda günlük çalışmalarını yazar. Bunlar genellikle yorucu ve sürekli tekrarlanan, çalışana düşünme fırsatı vermeyen hareketler dizisidir. Aynı zamanda işçinin gün içinde patron tarafından azarlanması da cabasıdır. Sonuç olarak, Weil'in *Journal d'Usine*'de not tuttuğu kendi günlük çalışmaları, Marks'ın teorik anlamda 1844 *El Yazmalarında* anlattığı emekçinin üretim süreçlerindeki yabancılaşmasını pratik olarak doğrulamaktadır.

Tekrar Marks'a döndüğümüzde, emeğin yabancılaşması tamamen kapitalist üretim ilişkileriyle ilintili bir durumdur. Örneğin yabancılaşma kapitalistle toprak sahibini veya köylü ile işçiyi toplam iki sınıfa indirgemektedir; mülkiyet sahibi ve mülkiyet sahibi olmayan sınıflar. Bir diğer örnek rekabetçilik ise zenginliğe susamış kişilerin savaşına dönmektedir. Tüm bu paraya dayalı süreçler insanın insanlıktan çıkmasına sebep olmaktadır (Marx,

1972: 56). Marks, *El Yazmalarında* işçinin yabancılaşmasını birçok örnekle tasvir eder. Mesela işçinin ürettiğiyle ters orantılı olarak kendi maddi manevi zenginliği azalır. İşçi ne kadar meta üretirse kendisi de o kadar çok insanlık vasfından çıkacak ve makinaya dönüşecektir. Ayrıca emek sadece metayı değil, aynı zamanda kendisini de meta olarak üretecektir. Ve sonuçta makine gibi çalışan emekçinin ürettiği mal kendisi için bir şey ifade etmeyecek ve ona yabancılaşacaktır. Bu durum işçinin üretim ilişkilerinde gerçekçilik algısının yıkılmasına neden olacak ve tek gerçeği kendisinin yaşam mücadelesi olacaktır. İşçi ne kadar meta üretirse o kadar çok sermayenin çarkları arasına sıkışacaktır. Diğer bir deyişle, işçinin üretimiyle doğru orantılı olarak yoksulluğu ve bağımlılığı da artacaktır (Marx, 1972: 57). Gördüğümüz gibi Marks'a göre kapitalist üretim ilişkilerinin kendisi insanlık dışıdır.

Buradan hareketle Marks din için de birkaç şey söyler. İnsan ne kadar Tanrıya inanırsa, ne kadar fazla ona değer atfederse o kadar kendisinden değer azaltır der (Marx, 1972: 58). İşçi de öyledir. Ne kadar fazla üretirse o kadar fazla yıpranır (Marx, 1972: 59). Emek sömürsü üzerine kurulu kapitalist üretim süreçleri çalışanlar üzerinde büyük bir yüküdür ve bu bağlamda insanlık dışıdır. Fakat klasik iktisat, işçinin üretim süreçlerinde kendisine ve topluma yabancılaşmasından bahsetmez, çünkü emek ile üretim arasındaki doğrudan ilişkiyi anlatmaz (Marx, 1972: 59).

Schaff'a göre hümanizm durağan bir kavram değildir ya da sadece teoride kalacak olan bir düşünce değildir. Her şeyden önce pratiktir ve uygulamaya geçirilmesi lazım gelir. Hümanizm tüm ideolojilerden soyutlanmış bir düşünce olmayıp tersine ideolojinin kendisidir (Schaff, 1968: 180). Yazara göre hümanizmde insan en önemli varlık olup, görevi ise kendi geleceğini en iyi şekilde yerine getirecek olan pratikleri uygulamaya sokmaktır (Schaff, 1968: 181). Bu bağlamda Marksizm, ilk başta radikal bir hümanizmdir ve teori ile pratiği birleştirecek olan yolları gösterecek olan düşüncedir. Yoksullar sadece kendilerini rahatlatacak sözlere ihtiyaç duymazlar; içinde bulundukları durumu düzeltecek pratiklere de ihtiyaçları vardır (Schaff, 1968: 182). Dinsel hümanizm ise tersine, kişileri rahatlatmaya yönelik ve onların acılarını unutturmaya yöneliktir. Oysa Marks'ın hümanizmi gerçekçidir ve maneviyatçılık üzerine değil, materyalizm üzerine kuruludur. Marksist hümanizmde ana karakter insanın kendisidir ve onun kendi sömürü çevresini değiştirme isteğidir (Schaff, 1968: 182). Bu bağlamda nevi şahsına münhasır olup; kendi gelişimini spekülative ruhani safsatalar yerine, dünyevi gerçekler üzerine kuran bir anlayıştır. Aynı zamanda savaşçı bir hümanizmdir (Schaff, 1968: 183).

Marksist hümanizm gerçekçi olup radikaldır, demiştik. Diğer bir deyişle, insan hayatındaki mutluluk soyut değil, somut olaylara bağlıdır. Marks’a göre emek sömürüsüne dayalı kapitalist üretim biçimi insanı toplumdan tecrit eder. Kapitalist üretim ilişkileri sömürüye dayalı olduğundan çalışan insanların mutlu olmasına olanak tanımaz. Bu açıdan Marksist hümanizm gerçekçi ve materyalist olması lazım gelir ve Katolik hümanizmin ideallerini ve ruhaniliğini barındırmaz. İnsan toplumdan soyut değildir ve üretim ilişkileri çerçevesinde somut bir sosyal sınıfa dayanır. Aynı zamanda sosyalist insan özerk bir hümanizm anlayışına da dayanır. Diğer bir deyişle, kişi, yaşadığı toplumu ve dünyayı güç ilişkileri çerçevesinde gerçekçi olarak gözlemlediğinden, mutluluğunu, her şeyden bağımsız, kendi gücünden hareketle sağlayacağını bilir. Oysa Katolik hümanizmde mutluluk, tersine, “heteronom” yani “dışsaldır”. İnsandan daha büyük bir güç olan insanı yaratan Tanrıdan gelmektedir. Sosyalist insan her türlü şiddete ve baskıya karşı gelmesi gereken kişi olduğundan, sosyalist insanın hümanizmi de mücadeleci bir yapıda olması gerekir. Diğer bir deyişle, mutluluğunun önündeki engellerle başa çıkmasını bilmelidir ve bu bağlamda her şeyden önce kendi gücüne inanmalıdır (Schaff, 1968: 183). Onun içindir ki Marksist hümanizm sadece teorik kalmamalı, aynı zamanda uygulanabilir olmalıdır. Marks’a göre onun uygulanır hale gelmesi ancak devrimci mücadeleyle mümkündür. Proletaryanın kurtuluşu ile dünyada sosyalist hümanizm gerçekleşebilir. Onun içindir ki proletarya, Marksist felsefenin somut gücünü temsil eder ve Marksist felsefede proletaryanın entelektüel gücünü oluşturacaktır (Schaff, 1968: 184). Schaff’a göre, Marks’ın bireyi gerçek olan somut yaşayandır ve aynı zamanda dünyayı değiştirmek isteyen hareketin kendisidir (Schaff, 1968: 184). Onun için Marksist insanın felsefesi de dünyayı yorumlayan değil dünyayı değiştiren olmalıdır. Kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde en çok ezilen sınıf olan işçi sınıfı yani proletarya, Marks’ın özgürleşmesi gereken yegâne insanıdır. Bu insanlar kendi kurtuluşlarını, mücadele ederek, kendileri sağlayacaklardır. Ve proletaryanın kurtuluşu da Marks için, tüm insanlığın kurtuluşu olacaktır. Çünkü sınıflı bir kapitalist toplumdan sınıfsız sosyalist topluma geçilecektir.

Schaff’a göre Katolik hümanizm savaşı bir hümanizm olamayacaktır. Çünkü hümanizmin mücadeleci olabilmesi için insanı küçülten değerlerle savaşması gerekir. Her ne kadar insanı ön plana alan personnalisme (kişilikçilik) anlayışı, kişiye bireysel manada bir değer atfediyor gözükse de sömürü gibi maruz kalınan sosyal meselelerde –pratikte– sömürülen yoksul için çıkaracağı bir sonuç olmayacaktır. Bunun için, Marks’ın hümanizmi insanın ve sosyal çevrenin değiştirilmesi üzerine kuruludur (Schaff, 1968: 184). Marks’ın

Komünist Manifesto'sundaki proletaryanın sınıf mücadelesinin ana amacı, sömürüden arınmış, otonom ve bağımsız bir dünyanın yaratılması üzerinedir. Dolayısıyla, yazara göre Marksist hümanizm hem içinde kendi yaratıcılığını hem de aynı zamanda kendi özgürleşmesini de barındırır. Proletarya kendi özgürlüğünü sınıf olarak sağladıktan sonra tüm insanlığın özgürleşmesinin de yolunu açacak olan devrimci bir hümanizmdir. Schaff der ki eğer hümanizm sadece ruhani ve kişisel boyuta alınırsa pratik açıdan işlevsiz olacaktır. Çünkü yazara göre bu anlayış felsefi bir spekülasyondan öteye geçmeyecektir ve pratik yaşamla ilgili hiçbir çözüm getirmeyecektir.

Marks'ın hümanizmi, bireyden öte, kapitalist üretim süreçlerinde sömürülenlerin kurtuluşu üzerinedir. Schaff'a göre Marksist sosyalizmin başlangıcı insandır ve sonucu da varacağı amacdır (Schaff, 1968: 185). Ve insanın mutlu olabilmesi için ilk önce insanı aşağılayan insanlık dışı uygulamaları bitirmesi gerekir. Bunun için de insanlığın karşısında olanlarla mücadele etmesi lazım gelir. Schaff'a göre bu, kötülerle mücadele, kendi içinde bir hıncı besleyecektir. Fakat bu nefret, insanları sömürenlere, onları mutsuz kılan düşmanlara karşı olacaktır. Bu tavır sadece sözde veya tespitte kalmayacaktır; sosyal mücadeleler yoluyla uygulamaya konulacaktır ve böylelikle hareket kazanacaktır. Fakat Schaff'a göre sınıfsal nefret üzerine kurulu sosyal mücadeleler her zaman için dikkat edilmesi gereken hareketlerdir. Çünkü mücadelede ana amaç insanın mutluluğu olup bunu bozanlara karşı hesap sormaktır. Fakat bu durumun amacından sapan aşırı uçlara everilmemesine dikkat edilmelidir (Schaff, 1968: 187).

Schaff'ın söylediklerine kıyasla Simone Weil'e göre hümanizm, pratik toplumsal bir işlevi olmasından çok kişilere yönelik olup, kutsal olandır. Kutsallık ise Weil'e göre insanın kendisi olup, kişiliği değildir (Weil, 1957: 12). Kişilik, ona göre, siyasal erk tarafından topluma benimsetilen davranış kodlarını içerir. Weil'e göre insanın kişiliğini totaliter düşünce dünyasının dayattığı fikirler oluşturur. Bunun için Weil, kişide kutsal olanın kişiliğin değil, gayri şahsiliğin olduğunu iddia eder. "Kişinin gözlerini oyduğunuzda o kişinin kişiliği devam edecektir" diyecektir (Weil, 1957: 11). Diğer bir deyişle, kişiye dikte edilmiş olan kamusal ahlak anlayışı çerçevesinde kör olan kişi aynı şekilde yaşamına devam edecektir. Kör olup olmamasının onun kişiliği üzerinde hiçbir etkisi olmayacaktır.

Weil, kamusal otoritenin insanlara dayattığı davranış kodlarının ana kaynağı olarak 1789 devrimini görür (Weil, 1957: 12). Dolayısıyla, insan, kişiliği olarak değil ama kendisi bir bütün olarak kutsaldır ve bu Weil'in hümanizm

anlayışını temsil eder. Özgür insanın bu kutsallığını bozacak olanlar ise modern devletin kolektivizmini harekete geçirecek olan her türlü sendika, siyasal parti gibi kişi üzerinde tahakküm kuracak olan kurumlardır. Yani diğer bir deyişle Weil, Schaff'ın önemseddiği örgütlülüğü ve hümanizmi harekete geçirecek olan kolektivizmin insanın kutsallığını bozacağını iddia edecektir. Çünkü ona göre 1789 devriminin Cumhuriyet kurumları kişilerin gayri şahsiliğini ve kutsallığını doğrudan tehdit emektedir (Weil, 1957: 15). Ona göre, insanın özgürlüğü, onun sosyal kodlar tarafından oluşturulmuş olan kişiliğinde değil, kendi kutsal varlığı olan gayri şahsiyetindedir. Diğer tüm Cumhuriyet kurumları propaganda üzerine inşa edildikleri için insanın gayri şahsiliğini bozacak pratikleri içinde bulundurur (Weil, 1957: 15). Çünkü propaganda ve güç dağılımına dayalı demokratik kurumların hepsi insanın kutsallığını bozacaktır. Oysa Weil'e göre, Hz. İsa'nın dünyadaki kötülöklere karşı savaşı gayri şahsidir ve bu bağlamda kutsaldır (Weil, 1957: 15). Bu bakımdan Hz İsa'nın her türlü eleştiriden muaf olmasının temel nedeni insanın kendisini temsil ettiğinden ve onun kutsal olduğundan dolayıdır. Sonuç olarak diyebiliriz ki Stalin karşıtlığı bağlamında aynı düşünen iki Marksist felsefecinin hümanizm tanımları din ve geleneklerin araya girmesiyle farklılaşmıştır. İlki, sosyalizme doğru evrilirken; ikincisi, Katolik değerlere dönüşmüştür. Kutsala ve geleneklere dayalı gayri şahsi olan, toplumdan soyutlanmış olup, yalnız olandır. Kolektif hareketlerde ise o hareketin idealleri çerçevesinde eğitilmiş kişi ön plandadır (Weil, 1957: 17). Bu bağlamda, yazara göre gayri şahsi olan kişinin zıddıdır ve gayri şahsiden kolektiviteye geçiş mümkün olsa bile tersi mümkün olmayacaktır. Diğer bir deyişle, modern devlet kurumları insanları kişileştirirken, onların kutsal olan insanlıklarını alıp götürmektedir. Böylece, kolektiviteden insanın kutsal yalnızlığına dönüş mümkün olmamaktadır. Weil demokratik kurumlara dayalı modern devleti eleştirir ve yerine Hz İsa'nın yolunu ve Katolikliği önerir.

Sosyal İnsandan Kutsal Bireye

Weil'in aksine Marks'ın bireyi yaşayan gerçek bir insandır, kutsal ve gayri şahsi değildir. Fakat aynı zamanda gerçekliğin bilincinde olacak olan güçlü bir insan olacaktır. Weil'in insanı kutsaması, yani onu her şeyden soyut bir varlık olarak görmesinin altında yatan temel neden modern devletin yasalarına bağlanmamak ve sosyal kodlarına uymamak içindir. Weil'in modernizmi reddetmesinin asıl nedeni yerine kutsalı koymak içindir. Marks ise Cumhuriyet kazanımlarına sahip çıkıp daha ilerisini hayal edecektir. Onun için Schaff'a göre Marks'ın bireyi hayattan kopuk, içe dönük ve çevresinde olan biteni olduğu gibi kabul eden birisi yerine çevresini değiştirmeye çalışandır.

Marks'a göre insanlık tarihinin en başından beri eylem vardır. Dolayısıyla eylemin kendisi insanlığın bir pratiğidir. Weil'de ise eylem, daha çok kişinin kendi özgür iradesine dayalı bir insani davranışı temsil eder. Kişinin kendi vicdanına dayalı serbest bir eylemdir ve bu bağlamda kendi sorumluluğu dışında kimseye hesap verme zorunluluğu olmayacaktır. Oysa Schaff'a göre insan, dünyada var olan sorunların çözülmesi için bekleyemez; çünkü o sorunları yaratan da insandır ve çözümü de yine kendisinde olacaktır. Diğer bir deyişle, insanlığın kurtuluşu kendisini kötülüklerden kurtaracak insanüstü birisinde değildir (Schaff, 1968: 185). Dünya düzeni insanın kendisinin yarattığı bir düzen olduğuna göre onu değiştirmek de insanlara ait olacaktır. Bu bakımdan Marksist hümanizm kutsal ve mistik olan her türlü hümanizmden farklı olacaktır (Schaff, 1968: 185).

Schaff'ın komünist bireyi evrensel insandır. Eşitlik temelli toplum modelini kendine ilke olarak alır ve ona göre yaşam biçimini oluşturacaktır. Jodi Dean, *Yoldaş* adlı kitabında, Schaff'ın Marksist hümanizmini yoldaşlık üzerinden açıklar (2021). Yoldaş kimdir? İlk olarak, Dean'e göre yoldaşlık, eşitlik ve dayanışma üzerine kurulu bir ilişkidir. Bu yapı, kapitalizmin parçalayıcı yapısına karşı çalışanlar için bir koruma kalkını görevi yapacaktır (Dean, 2021: 96). Geleneksel, bencil, hiyerarşik aile modellerine dayanmayan, tüm çalışanları kapsayan evrensel bir işçi modelidir; bir işçi yoldaşlığıdır. Weil'e gelince, onun insanı kolektif değil, tekil manada kutsaldır. Dean ve Schaff'da ise yoldaşlık, her ne kadar reel pratiklerden oluşan kolektif hareketlere dayansa da içinde bir sosyal insanın idealizmini barındırır. Bu idealizm tanımı Weil'deki gibi ruhani ve kişiye özel değildir; tersine evrensel ve kolektiftir. İçinde evrensel işçi yoldaşlığı idealizmini taşır. Ama aynı zamanda kapitalist üretim biçiminin gelir dağılımı bozukluğuna ve emek sömürüsüne pratik çözümler sunacak kadar da uygulamaya yönelik düşünceler barındırır. İkinci olarak, yoldaşlık bir akraba ilişkisi değildir. Çünkü geleneksel aile ilişkilerinde para ve rekabet vardır. Aile bireyleri arasında daha fazla tüketme, üstünlük sağlama ve yerine alma gibi duygular olabilecektir (Dean, 2021: 105). Ama yoldaş, tam tersine, çalışanlar arası tam bir eşitliğe, gayri şahsiliğe ve karşılıklılığa dayanır. Dean'in insanındaki gayri şahsilik, Weil'in tersine, geleneksel çıkar ilişkilerine dayanmayan, çalışanlar arası evrensel bir dayanışmayı ifade eder. Onun için komünist insan hiçbir şeyi şahsi olarak algılamayacaktır. Weil'de ise gayri şahsilik, modern devletin sosyal kodlarını içinde barındırmayıdır. O zaman Weil'in yoksul insanının gayri şahsiliği, sadece, kişinin kendi özel sorunlarından hareket eder. Üzerinde onu temsil eden, onun adına karar alan bir vekillik sistemi yoktur. Weil'in yoksul insanının sığınacağı yer Tanrı katı olacaktır. Dolayısıyla Weil'in kısa yaşamında Marksizm'den Katolikliğe

sapmış olmasının en önemli nedeni örgütlenmeye ve kolektif yapılara duyduğu soğukluk olmuştur. Buna mukabil, *La condition ouvriere* adlı kitabında (İşçinin Durumu) anlattığı üzere bir fabrikada işçilerle beraber çalıştığı yıllar onda derin izler bırakmıştır (1951). İşçilerin içinde bulundukları durumu ve sorunlarını en yakından takip etmiş ve onlarla birebir ilişkiler kurmuştur. Fabrikada geçirdiği zorlu yıllar ve çok zor çalışma ve yaşam koşulları onu çalışanlara daha yakın, kolektif işçi örgütlerine daha uzak tutmuştur. Buradan evirdiği hümanizm daha sonra ruhani bir yapıya dönüşmüştür. Bize göre bu durumun en büyük sebebi örgütlenme ve kolektivizme karşı olumsuz duyguları olmuştur. Çünkü herhangi bir örgüt, insanları tesiri altına alacağına inandığından, onu zamanla bir baskı unsuru olarak görmüştür. Schaff ise her ne kadar Weil gibi insanın bireysel mutluluğunu ön plana alan bir sosyalizm anlayışından yana olsa da yine sosyalist pratikleri ve kolektif hareketleri -Weil'in tersine- destekleyecektir.

Schaff'ın Weil'e yakınlığı taraf, Marksist hümanizmin getireceği mutluluğun tüm bireylere yansıyor olmasına vereceği önemdir (Schaff, 1968: 185). O da Weil gibi sosyalizmin vadettiği mutluluğun SSCB ve Doğu Bloğunda herkese eşit şekilde dağıtılmadığını düşünür. Ayrıca sınıf mücadelesi diyalektiği -aşk ve nefrette de olduğu gibi- emek sömürsünden yana olan için bir nefreti de beraberinde getirir; fakat aynı zamanda insana karşı bir sevgiyi de barındırır. Kısacası Marksizm'in, sömürü gibi insanlık dışı uygulamaları protesto ederken kullandığı radikal nefret eylemi, insanın kendisi için tam tersi büyük bir sevgiyi içerecektir. Yine yazara göre Marksist insanlık, toplumda, insanın insana sevgisine dayalı eşitlikçi bir düzene özlem duymayanlara ise nefret duyacaktır. Aslında Marksist anlamda sınıf mücadelesi ve içinde barındırdığı sevgi-nefret duyguları, dünkü ve bugünkü liberalizmin işleyiş mekanizmalarından da aşına olduğumuz duygu dalgalanmalarını içerir. Buna sevgi ve nefret duygularını içinde barındıracak olan rekabetçilik ile iflasları örnek olarak verebiliriz. Sosyal mücadele için ise fiyat oluşumlarını gösterebiliriz. Her ikisi de çıkar çatışmaları temelinde bir mücadele barındırır. Ve sonucunda birileri bu durumdan çıkar sağlarken diğerleri kaybedecektir. Sosyalizmde de aynı durum söz konusudur; tek ve önemli farkı sosyalizmin çoğunlukla, kaybedenlerin, kazananlar karşısında her zaman kolektif bir örgütlenmeye gidecek olmasının önünü açıyor olmasıdır. Eskiden kaybedenlerin artık kazanacağı varsayımı Schaff'a göre Marksist hümanizmin kendisidir. Ve bu sadece bir varsayım olarak kalmayacak aynı zamanda pratikte de uygulanacaktır. Schaff'ın Marksist hümanizminin uygulanabilirliği, Marks'ın gençlik eserlerinde de söylediği gibi, komünizmde olacaktır. Komünizmle beraber özel mülkiyetin kaldırılması, hümanizmin pratikte uygulanmasını sağlayacaktır. Fakat bunun

için toplumsal insanı inşa etme projesinin beraberinde gelmesi gerekir. Bu insan, eşitliğe ve dayanışmaya her şeyden çok önem veren, evrensel insandır. Hatta son tahlilde komünizmde bütün insanların bu olgunluğa erişmesiyle beraber neo-klasik iktisadın bireyi ile komünist birey farklı rasyonalitelere sahip iki süper insan olmaktadır.

Klasik Anlamda Birey ile Komünist Bireyin Toplumsal Yapıları

Weil'in bireyi bize göre klasik iktisadın bireyinden farklı değildir. Çünkü Weil'in bireyi kendi kararlarını kendi alacak, kararlarına etki edecek olan kolektif hareketlerden uzak duracaktır. Weil'e göre bu tür bireyin önündeki en büyük engel yine, kolektif hareketlere alan açan parlamenter demokrasidir. Schaff'ın kafasında canlandırdığı komünist birey de sosyalist ülkelerde gerçekleşmemiştir. Bunun en önemli sebebi neo-klasik iktisatta olduğu gibi bireyin fırsat eşitliğinin sağlanamamasında değil; sosyalizmin getireceği mutlulukta eşitliğin sağlanamamış olmasındandır. Schaff burada Marks'tan farklı olarak özel mülkiyetin kaldırılmasıyla, insanın, her türlü yabancılaşmasının kaldırılacağı fikrinin otomatik olarak gerçekleşmeyeceğini ve değişim için belli bir süreye ihtiyacı olduğunu söyleyecektir (Schaff, 1968: 199). Diğer bir deyişle, Marks'ın bilimsel öngörülerinin zaman içinde uyarlanmasından söz edecektir ve özel mülkiyetin kaldırılmasıyla sınıfsal antagonizmanın son bulup, sosyal yabancılaşmanın kalkması arasındaki ilişkinin sanıldığı kadar hemen ve hızlı olmayacağını vurgulayacaktır (Schaff, 1968: 208). Polonyalı yazar, komünizmin ideal insanın inşası ve sosyal yabancılaşmayı sona erdirmesinin hemen gerçekleşmeyip, zaman almasının nedeni olarak milliyetçiliği ve ırkçılığı görür. Bunun arkasında da bürokratik merkezi gücü elinde tutacak olan devlet aygıtı olacaktır ve bir anlamda bu durumun sorumluları sosyalist devletin siyasal yöneticileridir. Weil'in de bu konuda benzer fikirde olduğunu biliyoruz. Weil "1789 insanı"nın inşa ettiği modern Cumhuriyeti merkezi ve bürokratik bulacaktır. Modern devletin inşasının temeli devrime dayandığından, Weil, devrimin yöneticilerinin meşruiyetini de sorgular; çünkü sonuçta, bu kesim halktan farklı olarak siyasal gücü ellerinde bulunduran kesim olarak halkın gözünde siyasal meşruiyet sağlamış olacaktır. Kamu hukuku da bu inşa edilen siyasal meşruiyetin koruyucusu olurken (Weil, 1957: 55), Millet Meclisi de yasama ve yürütmeyi temsil edecektir. Weil'in eleştirdiği "1789 insanları"nın meşruiyetinin ana kurumsal yapısı Millet Meclisi'dir (Weil, 1957: 56). Yazar parlamenter demokrasi eleştirisi yaparak, meclisin halkın vekillerinden oluştuğunu, fakat zaman içerisinde bu vekillerin halktan aldıkları gücü sistemin meşruiyetini sağlamada kullanacaklarını ve bunun için de bürokratik mekanizmalar yoluyla merkezi idareyi daha fazla geliştireceklerini söyler. Başka bir

deyişle, Weil'e göre 1871 Paris Komünü insanların vekiller kadar güçleri olmadığından, toplumsal meşruiyetlerini sağlayamamışlardır ve sonları hapis veya ölüm olmuştur. Bu durumun sorumlusu olarak 1789 insanların kurduğu Cumhuriyet rejimini sorumlu tutacak ve mecliste seçimle gelen vekilleri de toplumun aynası değil, rejimin bekçileri olarak görecektir. Oysa Schaff, burjuva demokrasisini yeterli görmese de onun, tüm Marksistler gibi diyalektik felsefeye dayalı olarak, sosyalizme giden yolda sosyal bir kazanım olduğunu söyleyecektir (Schaff, 1968: 223-224).

Weil, sosyalizm ve parlamenter demokrasi yerine Katolik hiyerarşik düzenin sağlayacağı sosyal yardımlara dayalı bir toplumsal yapıyı önerir. İnsanlık için zorunluluk bildirgesi adıyla, insanların ihtiyaçlarına yönelik yapılması gerekenlerdir bunlar. Daha çok, kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için yapılması gerekenleri anlatmaktadır. İlk olarak, Weil, insanın ihtiyaçlarının kutsal olduğundan söz eder ve bu bakımdan ulus, ırk, renk, ahlaki değer vs. gözetilmeksizin herkesin ihtiyaçlarının karşılanması gerektiğini söyler (Weil, 1957: 72). Weil, sosyal eşitliği kutsallık üzerinden tanımlayacaktır. İnsanın hijyen, dinlenme, yeme-içme, temiz hava gibi temel ihtiyaçlarını karşılanması gerekecektir. Dolayısıyla, yazarın insanlık bildirgesi yardımı muhtaç yoksul insanların ihtiyaçlarına duyarlı olacak iyi insanlara yöneliktir. Diğer bir deyişle, Marksizm ve Schaff'da olduğu gibi, yoksul insanları kendi yaşamsal kısır döngülerini kırmak için bilinçlendirmek yerine, iyi insanları yoksullara yardım etmek için yardıma çağırmaktadır. Yazarın “insanlık için zorunluluk” diye adlandırdığı sisteminin iki ayağı olacaktır: İlki eşitlik; ikincisi hiyerarşi. Eşitlik, kamusal alanda herkesin tanınırlığına yöneliktir. Hiyerarşi ise sorumlulukların takibinde geçerli olacaktır (Weil, 1957: 72). Bu bakımdan insanlığın hem rızaya dayalı itaatkârlığa hem de özgürlüğe ihtiyacı vardır (Weil, 1957: 73). İtaat edilecek otoritenin meşru bir otorite olması gerekir. Öncesinde, parlamenter sistemin meşruiyetini sorgulayan Weil, insanlar üzerindeki kontrolü sağlayacak olan siyasal gücün herkes tarafından kabul gören ruhani bir güç olması gerektiğini söyler.

Weil'in diğer bir kitabı olan *L'enracinement*'e (Kökleşme) göre, insanların özünde itaat etme arzusu vardır ve bu bakımdan “itaat ruhun hayati bir ihtiyacıdır” (Weil, 1949: 15). Toplumda düzen sağlamak için herkesin üstünde ortaklaştığı bir önderin emirleri yeterli olacaktır ve onun çizdiği toplumsal barışa karşı olan itaat kalıcı olacaktır. Kısacası itaat etme ve toplumsal uzlaşma insanlar tarafından sorgulanmayacaktır. Çünkü, der:

“İtaat insan için vazgeçilmez bir gıdadır, kim ondan yoksun olursa hasta olur.” (Weil, 1949: 15)

Özellikle bürokratik baskıları, otoriter olarak adlandırdığı merkezi devlet modellerini ve totaliter gördüğü baskıcı Sovyet rejimini kıyasıya eleştirirken, Weil, kendi toplumsal barışı için kutsal birine itaat edilmesi gerektiğini söylemektedir. Peki, kimdir itaat edilmesi gereken kişi sorusuna cevaben, Weil, bu kişinin siyasi bir şef veya siyasi bir önder olmayıp, geleneği temsil eden ve tüm insanlığa yön gösterebilecek olan barışçıl, ruhani bir kişilik olması gerektiğini söyler.

Yazara göre, bir kişiye veya bir toplum önderine zorla duyulan bağlılık ile özgürce ve istek duyarak itaat etme arasında fark vardır. Ona göre insan, doğal olarak bir yere bağlanmak ister. Bu, eğer geleneksel ve kutsal olan ise mesele yoktur; aksi takdirde, yazarın merkezi bürokratik yapılara itaat eden kişilerin bunu isteyerek yapmayacaklarına dair sağlam bir kanıya sahip olmasından dolayı, kişilerin özgürlükleri ellerinden alınmış ve baskıya uğramış olacaklardır. Weil'e göre zorla itaat etmenin diğer bir adı "köleliktir" (Weil, 1949. 16). Sonuçta kölelikle kutsal olana itaat etme arasındaki fark, ilkinde mecburiyetin, ikincisinde insanın kendi özgür iradesinin olmasıdır.

Schaff'ın Weil ile ortaklaştığı noktalar da vardır. Bunlar arasında komünizme getirdiği eleştirel bakış olacaktır. Fakat Schaff'ın eleştirisi Weil'de olduğu gibi doğrudan sosyalizme yönelik olmayıp, onun uygulanmasınadır. Schaff'a göre, sosyalist insanı oluşturmak için o insanı sadece kapitalizme karşı bilinçlendirmek yetmez, aynı zamanda yeni hümanist Marksist insanın mutluluğunu ve refahını da düşünmek gerekir. Diğer bir deyişle, komünizm sadece ona karşı olanlara duyulan düşmanlıktan beslenemez, aynı zamanda kendi sosyalist evrensel insanının mutluluğunu da düşünmek zorundadır. Buna örnek olarak, sosyalist demokrasi ile hak ve özgürlükleri ele alır. Bunların var olması, yazara göre, sosyalist insanın oluşması için yetmemektedir. Bunların aynı zamanda pratikte işlevsel olması sağlanmalıdır. Yani diğer bir deyişle, bu sosyalist demokratik mekanizmaların yurttaşlar tarafından kullanılması lazım gelir (Schaff, 1968: 221). Schaff, Sovyetler örneğinden hareketle sosyalizmin insanları eğitip bilinçlendirmesinin hakkını teslim eder. Hatta bütün bu olumlu gelişmeleri görmemekte ısrar eden batılı "Marksologları" eleştirir (Schaff, 1968: 222). Fakat buna mukabil, sosyalist sistemin olumsuz taraflarından biri olarak sosyal mücadelelerinin kalmamış olmasından bahseder. Sosyalizmde, özellikle Stalin'in temsil ettiği kişi kültü etrafında toplananların, eleştirel yaklaşımların önüne geçtiğinden söz eder ve ona göre bu durum sosyalist demokrasinin gelişmemesine neden olacaktır (Schaff, 1968: 227). Schaff, sosyalizmde bağımsız düşüncenin gelişmemesi ve sosyal mücadelelerin duraksamasını Stalin'in kişiliğindeki tek adam kültüne bağlar.

Doğal olarak hiçbir şefin muhalefetten veya eleştirilmekten hoşlanmaması sosyalist demokrasinin gelişmemesine neden olacaktır (Schaff, 1968: 229). Weil ile bir diğer ortak noktası ise milliyetçilik üzerinedir. Nasıl Weil, 1789 devrimi sonrası kurulan Cumhuriyetin işçi sosyalizmini değil burjuva milliyetçiliğini geliştirdiğini söylüyorsa, Schaff'da 1917 devrimi sonrası Sovyetler Birliği örneğinden hareketle, sosyalist demokratik mücadelede önemli bulduğu sosyalist enternasyonalin gelişmemesini tek adam kültüne bağlamaktadır. Fakat ikisinin çıkardıkları sonuçlar bambaşkadır. Weil, yukarıda gördüğümüz üzere Marksizm'den tamamen kopup Katolikliğe meylederken, Schaff ise bir komünist olarak çözümler aramaktadır. Ona göre komünist insan her şeye yetkin olabilen, otonom karar alabilen mücadeleci insandır ve özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkeleri ancak bu şekilde bir anlam kazanacaktır. Onun içindir ki Schaff'a göre enternasyonalizm, hem sosyal mücadeleleri diri tutarak sosyalist demokrasinin gelişmesine katkı olacak hem de insanlar arası kardeşliği ve eşitliği sağlayacaktır (Schaff, 1968: 235). Dolayısıyla Weil'in çıkarımlarının tam tersidir.

Sonuç

İki Marksist zaman içinde farklı yollara niye sapmıştır diye sorduğumuzda, akla gelen cevaplardan ilki, bireyden hareket ederek kolektiviteye sahip çıkması; bir diğeri ise bireyden hareket ederek kutsala önem vermesidir, denebilir. Weil'in kolektivizme mesafeli durmasının sebebinin Marksizm eleştirisine dayanan *Oppression et liberté* (Tahakküm ve Özgürlük) kitabından daha iyi anlayabiliriz. Burada, Sovyetler Birliği örneğinden hareketle sosyalizmin zamanla merkezi bürokratik bir yapıya dönüştüğünü söyleyecektir (1955). Aynı şekilde temsili burjuva demokrasisi açısından da kolektif işçi hareketlerinin çalışanlar üzerinde tahakküm kurduğundan şikâyet edecektir. Böylece siyasal partilerden sendikalara kadar parlamenter demokratik sistemde bulunan tüm kurumların toplumsal görevlerini kuşkuyla karşılayacaktır. Bizce Weil'in sosyalist düşüncesini belirleyen temel etken bir yıl boyunca fabrikada düz işçi olarak bulunduğu süreçtir. Yazarın fabrikada çok zor koşullarda sürdürmüş olduğu yaşam mücadelesinde işçilerin siyasal taleplerinden çok, onların kendi iç dünyalarında zorlu çalışma ilişkilerinden kaynaklanan karmaşalara daha fazla ilgi göstermiş; bunları daha önemli bulmuştur. Sonuçta, çalışanların kötü yaşam koşullarının düzeltilmesini bir sistem sorunundan çok fabrika içinde düzenlenmesi gereken bir mesele olarak görmüştür. Bu bağlamda *La condition ouvriere* adlı derlemesinde tuttuğu günlük notların yanında, işçilerin çalışma koşullarının düzeltilmesi için ricada bulunduğu, patronlara yazdığı mektuplar da vardır. Weil'e göre işçi sendikaları, sermayenin işçilere yaptığı tahakkümün bir başkasını yapmaktadır. İşçileri kendi özgür benliklerinden

koparıp, kolektif bilince yöneltmektedir. İnsanlar üzerinde yaratılan bu yeni benlik, modern cumhuriyetin vatandaşlık bilinciyle özdeşleşmektedir. Kişilerin gayri-şahsiliğini, bağımsız benliklerini törpülemektedir. Ve buradan hareketle Weil, kolektif işçi hareketlerini çözümden çok çözümsüzlük istemesinden dolayı eleştirmiştir. Diğer bir deyişle, işçi hareketlerinin, tüm toplumu işçi sınıfının aynı benliğiyle yeniden düzenlemek istemesinden dolayı, hiçbir konuda sonuca ulaşamayacağını söylemektedir. Weil için işçi, her şeyden önce insandır ve onun kendi iç dünyası tüm siyasi pratiklerden daha önemlidir. Bu kişiler, geleneksel kültür ve yaşam biçimlerine yakındır. Böylelikle Weil, işçilerin farklı iç dünyalarından hareketle kutsala varmış ve sosyal çözümü Tanrıda bulmuştur. Schaff ise her ne kadar Weil gibi sosyalizmde insan kültürünü eleştirse de Marks'ın gençlik eserlerine dayandırdığı hümanizm tanımından kopmamıştır. Ayrıca sosyalist ülkelerdeki sosyalist demokrasiyi yetersiz bulsa da sorunu sosyalizmin kendisinde görmeyip, uygulanmasındaki hatalara parmak basmaktadır. Ayrıca Schaff'ın insan tanımı sosyalist insan tanımıyla örtüşür. Yani insan, Weil'in insanından farklı olarak, içinde bulunduğu sosyal ortamı kendisinin değiştirebilme potansiyeline sahip, mücadeleci bir kişiliğe sahiptir. Weil ise aynı değişime inansa bile bunu yardım sever başka insanların sosyal yardımlar aracılığıyla muhtaç insanlara ulaşmasıyla gerçekleşeceğini söyler. Sosyal sorunların çözümünü insanın kendisinde gören Schaff için burjuva ve sosyalist demokratik kurumlar bu süreçte önemlidir. Weil ise tersine, yaşamının sonlarına doğru parlamenter demokratik kurumları son tahlilde insanlar üzerinde baskıcı mekanizmalar olarak görecektir.

Son olarak, toplumsal düzen bağlamında bakarsak, Schaff için toplumsal düzen 1917 devrimiyle sağlanmış olup, Marksist hümanizm onun iyileştirilmesi süreciyle ilintilidir. Weil içinse toplumsal düzen ne 1789 yılı sonrası kurulan cumhuriyetlerde ne de 1917 yılı sonrası kurulan Sovyetlerde oluşabilmiştir. Onun için Katolik hümanizm kişilerin kendi kurtuluşlarıyla özdeşdir. Ayrıca Weil, yaşamının son dönemlerinde Londra'dan yazdığı yazılarda Fransız parlamenter demokratik kurumlarını eleştirirken, aynı analizleri İngiliz parlamenter monarşisine yöneltmeyecektir.

DİPNOTLAR

- 1 Adam Schaff 1913-2006 yılları arasında yaşamış Polonyalı Marksist filozoftur. 1968 yılına kadar iktidardaki Polonya Birleşik İşçi partisinin resmi ideoloğu olmuştu, Fransa ve Polonya'da felsefe, siyaset bilimi okuduktan sonra 1941'de Moskova Üniversitesinden felsefe doktorası almıştır. 1955'de İktidardaki Polonya Birleşik İşçi Partisinin Merkez Komitesine, 1956'da Bilimler Akademisine seçilmiştir. Stalin'in ölümünden sonra anti-

Stalinci düşüncelerden etkilenmiş ve 1968 yılında Merkez Komiteden ihraç edilmiştir. Aşağıda inceleyeceğimiz eseri olan *Le marxisme et l'individu : contribution à la philosophie marxiste de l'homme*, adıyla 1968 yılında Lehçeden Fransızcaya çevrilmiştir. Türkçede Marksizm, Varoluşçuluk ve Birey adıyla diğer yazarı P. Gaidenko olan 1966 yılında De yayınlarından çıkmış bir kitabı mevcuttur.

- 2 Simone Weil, 1909-1943 yılları arasına sığan çok kısa yaşamında Yahudi olarak doğmuş, agnostik olarak büyümüş sonrasında Hristiyanlığa geçmiştir. 5 yaşındayken 1914 Birinci Dünya savaşında gördüğü yoksulluk ve acı onun tüm yaşamını etkileyecektir (Weil, 1966: 8). Daha sonra Fransa'nın köklü okullarından olan önce Henri IV Lisesi sonra da (Ecole Normale Supérieure) ENS d'Ulm'de okumuştur. Lisedeyken asıl ismi Emile-Auguste Chartier olan felsefeci Alain adıyla ünlenen hocasından çok etkilenmiştir. Weil 1931 yılında Lycée de Puy'e öğretmen olarak atanır. Ailesinden ayrı kendi başına yaşayan Weil, çalıştığı yer olan St-Etienne'de maden ocağında çalışan işçiler ve sendikacılarla tanışır. 1934 yılının Aralık ayında emek sömürsünü doğrudan görebilmek için öğretmenlikten ayrılır bir fabrikaya kalifiyesiz işçi olarak girer ve orada gördüklerini Journal d'Usine (Fabrika gazetesi) başlığıyla not alır. Bu notları ve 1934-35 yılları arası fabrikada çalıştığı esnada yazdığı mektupları "La Condition Ouvrière" (İşçinin Durumu) adıyla ölümünden sonra 1951 yılında Gallimard yayınevinde basılır. La Condition Ouvrière adlı kitaba önsöz yazacak olan Weil'in St-Etienne'deki sendikacı arkadaşı Thévenon, yazarın 1934 yılında fabrikada çalıştığı Loire bölgesinden ayrıldığını, sonra 1938 yılında Kızıl milislerin yanında İspanya İç savaşına katıldığını haberini duyduklarını ve savaşın sonuna doğru Londra'da öldüğü haberinin geldiğini söyler (Weil, 1951: 11). O zamandan yoldaşı Albertine, Weil'in ona yazmış olduğu mektuplarda çok az yemek yediğini, çok kötü koşullarda çalıştığını ve sabahlara kadar okuyup yazdığını söylemektedir. (S. Weil, 1951: 9). Ayrıca baş ağrısının kendisini yiyip bitirdiğini bir de fabrikadaki makine seslerinin başını daha da fazla ağrıttığını yazacaktır (Weil, 1951: 14). Kısacası Simone Weil çilekeş hayatı ve mücadeleci yaşamı ile genç yaşta ölmüş olmasına rağmen bu kısa yaşamında birçok eser bırakabilmiş bir filozoftur.

KAYNAKÇA

- Dean, J. (2021). Yoldaş: Siyasi aidiyet üzerine bir deneme, Minotor Kitap, İstanbul.
- Marx, K. (1972). Manuscrits de 1844, Présentation, traduction et notes de E. Bottigelli, Les Editions Sociales, Paris.
- Marx, K. et Engels, F. (1968). Sur la Religion, Textes choisis, traduits et annotés par Badia, G. Bange, P. et Bottigelli, E. Les Editions sociales, Paris.
- Schaff, A. (1968). Le Marxisme et l'individu: Contribution a la philosophie marxiste de l'homme, Libraririe Armand Colin, Paris.
- Weil, S. (1949). L'enracinement, Prélude a une déclaration des devoirs envers l'être humain, Les Editions Gallimard, Coll. Idées, Paris.
- Weil, S. (1955). Oppression et liberté, Les editions Gallimard, Coll. Espoirs, Paris.
- Weil, S. (1957). Ecrits de Londres et dernières lettres, Editions Gallimards, Coll. Espoirs, Paris.
- Weil, S. (1951). La condition ouvrière, Les éditions Gallimard, Coll. Idées, Paris.